

5. Лизогуб Я. Г., Тарасенко Р. В. Від мовної конструкції до правової обструкції. *Юридичний вісник України*. 2011. № 18. С. 7–12.

Одержано 23.09.2019

УДК 343.9:343.35

Олексій Миколайович ЛИТВИНОВ,

*доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
відповідальний секретар Кримінологічної асоціації України (м. Харків);*

Євгенія Олексіївна ГЛАДКОВА,

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності*

Харківського національного університету внутрішніх справ

АГІТАЦІЯ І ПРОПАГАНДА ЯК ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Проблема корупції така ж стара як і наш світ. Образно кажучи, вона з'явилась на другий день після появи держави, за годину – після появи державного апарату, за хвилину – після призначення першого чиновника. Завдяки творчим підходам до організації та здійснення власної діяльності, корупційна система змогла підкорити декілька ключових галузей господарства і, тим самим, значно знизити ризики бути викритою і знешкодженою. Показна благодійність і релігійні пожертви виправили імідж безпринципних казнокрадів. А в тих сферах суспільного життя, де держава не в змозі справлятися з покладеними на неї завданнями, корупційна система стає навіть раціональною заміною законній владі, надаючи настільки важливі для соціуму послуги. Стаючи гарантом незаконних угод, їй також вдалося закріпитися і в діловому співтоваристві. А за допомогою рекламних кампаній, медійних інтернет-каналів і залякування журналістів вся їх діяльність подається у найкращому світлі.

Чи є способи зупинити піар-машину корупціонерів? Влада може підірвати таку «благодійність», єдино нарощуючи власні зусилля в наданні соціальних послуг. Якби поліція і суди якісно виконували свою роботу, українські громадяни не шукали б шляхів вирішення проблем, що виникають. Якби влада розщедрилася трохи більше на парки, дороги і різноманітні культурні заходи, то українців не вразили б так сильно передвиборчі концерти зірок. Якби уряд дбав про пенсії для людей похилого віку, то останні б не забирали подачки з

рук майбутніх кандидатів в депутати. І, звичайно, якби банки не задирали так високо відсотки по кредитах (а вони видають в рази менше позик, ніж їх колеги з Європи), домашні господарства і підприємці не стали б брати в борг у відвертих шахраїв. Говорячи про відсутність влади у будь-якому місці, ми маємо на увазі територію, тотально піддану корупційному впливу. Такі райони зіткнулися з куди більш складною проблемою: тут життєво важливі суспільні послуги, такі як будівництво, ремонт, мікрокредитування і вивезення сміття перебувають під ковпаком не чистого на руку чиновництва. Коротше кажучи, чим уважніше держава ставиться до потреб своїх громадян, тим менше можливостей буде у корупціонерів козирнути своєю уявною «соціальною відповідальністю».

Ну а як щодо участі корупційної системи в якості гаранта незаконних угод? На відміну від інших послуг, цим держава зайнятися не може, оскільки цінові змови і продаж тендерів, очевидно, незаконні. І все ж на чисельних прикладах ми маємо можливість переконатися в тому, що вплив корупціонерів в цих сферах вже не такий сильний. З одного боку, це сталося завдяки пильним правоохоронцям, яким вдалося майже повністю очистити окремі сфери. З іншого боку, існує феномен глобалізації. На місцевому ринку забезпечувати картельну змову досить просто. Але ось прогнати великі компанії з інших регіонів буде нелегким завданням. У міру заміни малого бізнесу міжнародними ТНК, «правозастосування» в цінових змовах стає все складніше.

Якщо ж потрібно сплутати карти корупційної PR-кампанії, то цього можна досягти двома способами. По-перше, владі слід мати на увазі тактику створення штучної напруженості на «території годування». Якщо десь з'являється повідомлення про надмірний корупційний тиск, то природною реакцією правоохоронних органів буде посилити свою присутність в цій сфері, щоб забезпечити безпеку її функціонування. Це цілком логічно, але саме цього корупціонери і домагаються. В такому випадку слід комплексно відпрацьовувати і інші сфери. Таким чином, «підігріваючи ґрунт», корупціонер б'є і по своїх позиціях, адже додаткові сили поліції тут же з'являться у нього під вікнами.

По-друге, ефективною відповіддю на PR-кампанії буде покращення захисту журналістів. Звичайно, сказати простіше, ніж зробити – дати кожному журналістові по охоронцю не можливо. Але реагувати на кожне зазіхання на професійні права журналістів, притягати до відповідальності кожного, хто посягає на життя і здоров'я, честь та гідність репортерів слід, тим самим продемонструвавши їх

важливість для суспільства. В єдності – сила: як дієвий захід ЗМІ могли б вимагати від своїх працівників постійного дотримання журналістських стандартів. Проте, з ряду причин це не дуже вдала тактика: через диктат власників мас-медіа зникає конкуренція, помилки правляться рідше, а також з'являється небезпечна тенденція формування «офіційної» версії подій. І все ж це краще, ніж повне мовчання, яке спостерігається в гарячих точках корупційних розборок.

Нарешті, владі варто докладати більше зусиль до інформування споживачів корупційних послуг про те, на що йдуть їхні гроші. Історично так склалося, що майже всі сюжети на тему корупції заго-стрювали увагу виключно на «ролі» пересічної людини. І навіть через кілька десятиліть подібної пропаганди не особливо помітно, щоб вона когось зупиняла. Це й не дивно, адже ми рідко порівнюємо себе з екранними антигероями. Правда в тому, що елітарна корупція верхніх щаблів влади переслідує тактику «випаленої землі»: в її бізнес-модель незмінно входять виснаження, опустелювання «території годування». Варто вам долучитись до цих справ, і ви можете вважати, що особисто спонсорували придбання пентхаусу, яхти, колекційного вина чи ретро автомобіля. Люди повинні це розуміти. Той факт, що щорічно мільйони добровільно і без задньої думки стають спонсорами неправомірного збагачення, є визнанням успіху корупціонерів у формуванні свого позитивного іміджу.

Перехід індустрії в онлайн, звичайно, ускладнює боротьбу з корупцією, адже на заміну традиційно крихким зв'язкам приходять найширший відкритий ринок, стійкий до впливу на окремих його представників. І все ж, знаючи про існування ринку корупційних послуг, де схеми поширюються у мережі друзів і знайомих, влада отримує можливість порушити роботу всієї індустрії трохи інакше. А прикладом тому служить не що інше, як відома схема романтичних відносин між студентами. Дослідники відштовхувалися від припущення про те, що найефективніше впливати на людей з найбільшим числом контактів: в університеті – це нерозбірливі студенти. Виявилось, що ця гіпотеза не підтверджується на практиці. В кінцевому підсумку дійшли до висновку, що логічніше обрати метою удару найменш соціально-активних членів мережі, оскільки, не дивлячись на малу кількість контактів, вони є найбільш вразливими ланками. У випадку з корупцією владі слід сконцентрувати зусилля на «пересічних громадянах». Ці люди чимось нагадують університетських студентів з найменшим числом партнерів: вплинути на них простіше, а варто розірвати лише один вузол і від корупційної мережі буде відрізаний цілий пласт потенційних користувачів.

Зробити це можна за допомогою громадських рекламних кампаній, що пояснюють небезпеку корупційних відносин. Лікарям, що видають рецептурні ліки, слід вказати на більш уважне ставлення до препаратів. Потрібно звернути увагу широкої громадськості на жакливій норів нашої еліти, яка фактично спонсорується на гроші споживачів корупційних послуг. Можливо, свідомі громадяни після цього відмовляться від споживання таких послуг і закличуть своїх друзів і знайомих наслідувати їхній приклад. Варто, звичайно, посилювати покарання для корупціонерів, особливо якщо вони є можновладцями. У міру діджиталізації все більше сфер управління суспільним виробництвом потраплятиме в Інтернет, а, отже, до них будуть приєднуватися широкі верстви населення. Ось чому основні зусилля влади слід сконцентрувати саме на нижній частині соціальних сходин, проводячи агітаційно-пропагандистські та рекламні кампанії для громадян з метою недопущення корупційних проявів, формування нульової толерантності до корупційних дій.

Одержано 25.09.2019

УДК 343

Дмитро Георгійович ЛОСЮК,

курсант 2 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр Олександрович АВДЄЄВ,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

КОРУПЦІЯ – НАСЛІДОК КРИЗИ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Проводячи аналіз сучасного стану суспільства, можна впевнено говорити про те, що ми живемо в світі де пріоритетними є матеріальні цінності. Сучасна корупція в Україні – це корупція кризового типу, саме вона є так званою «Альфою» соціальної кризи на території нашої держави. На щастя Україна має в своєму розпорядженні багато важелів для боротьби з цим негативним явищем.

Це наступні органи: НАБУ (Національне антикорупційне бюро України), НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції), САП (Спеціалізована антикорупційна прокуратура). Ці органи покладають максимум зусиль для боротьби із суспільно